

Kapaszkodj belénk.
Hogy Beléd kapaszkodhassunk.
Csókolj meg Bennünket.
Hogy megcsókolhassunk.
Tegyél értünk valamit.
Csendes, - Nagyívű, - kedves Ember.
Fessél!
És most Repülj Tovább!

híved
Vadász György

* * *

Dávid Attila

Júniusban a Magyarországon élő, lengyel, vagy lengyel kötődésű képzőművészek kiállítottak. Dávid Attila, az erdélyi örmény apa és a lengyel anya fia kórházban papírra vetett szándéka szerint írtam meg a kiállítás katalógusába a bemutató ismertetést:

"35 éves. Díszlet- és jelmeztervező, grafikus, festő.

A budapesti Képzőművészeti Főiskola, valamint a római Centro Sperimentale di Cinematografia elvégzése után, 1993-tól kezdve egy rövid évtized alatt a magyarországi színházi élet jelentős tervezőjévé vált. Közel száz megvalósult színpadi terv fűződik a nevéhez, például: Az ember tragédiája (Debrecen, 1996), A dzsungel könyve (Bp., Pesti Színház, 1996), West Side Story (Szegedi Szabadtéri Játékok, 2000), valamint hazai és külföldi, önálló és gyűjteményes kiállítások, például: budapesti Lengyel Intézet - 1994, krakkói Galéria Format -1999, Varsói Magyar Intézet - 1999-2000; ugyanakkor számos könyv- és folyóirat-illusztráció, plakátterv és belsőépítészeti terv.

Az egyetemi hallgatók felkérésére négy szemeszteren át díszlettervezést tanított a Budapesti Műszaki Egyetem Építész Szakkollégiumában.

Egy gyermek apja.

Ez a pálya 2001. október 4-én konstataált leukémiás megbetegedésével megtört. Kórházi kezelése azóta is folyik; ambíciói töretlenek.

2002 őszén várható Budapesten korszakzáró kiállítása.

2002.05.19."

Az utolsó mondat az ő kifejezett kívánságára került a szövegbe. Remélem, hamarosan lesz méltó kiállítása, bár ez már nem korszakzáró, hanem életműkiállítás lesz. 2002 július 24-e óta ugyanis nem gyarapodik újabb művekkel.

1967 január 30-án született.

Még 13 éves korában is úgy tetszett, hogy útja a Konzervatóriumba vezet, hiszen kedvenc tanítványként, jó eredménnyel végezte az I. kerületi Zeneiskola zongoraszakát. Nyolcadik osztályban rajztanárja becsábította a rajzsakkörbe... és mindent eldől.

Az előbb röviden idézett életpálya során lelkiismeretes, meleg egyéniséggé vált. Mélyen hitt, formális, anyagi külsőségek nélkül. Sokat kínlódva vált felnőtté, hiszen anya nélkül nőtt, bár egy erdélyi magyarörmény család szeretetében és kultúrájában.

Agyában és kezében hordozta a kifejezhetetlen világ egyedi kifejezését.

Megdöböntően komolyan vette azt, hogy „bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsájtunk az ellenünk vétkezőknek".

Soha nem „írta át" a saját történelmét, nem próbálta kimagyarázni a múltat. Ha valamit rosszul tett, azt kínlódva, de bevallotta önmagának. És mindennél jobban szerette a leánykáját.

Magyar művészként őrizett magában lengyel vonásokat. Magától értetődően „elvolt" azzal, hogy összetett, erdélyi magyarörmény és lengyel identitást örökölt. Ezt aztán jól megszózta a mediterrán kultúra iránti vonzalma. Vagyis: középeurópai volt.

Most már jókat beszélget mindkét nagyapjával: a jószívű lengyel lakatossal és a tisztességes erdélyi örménymagyar íróval.

Fiam halálos ágyánál

milyen fehéren és milyen nyugodtan
mennyi mosoly hallgatott benned akkor
és kopaszon, hisz a hajad kihullott
és mennyit hazudtál: „jobban vagyok”
és „jövő héten bulit rendezünk”
és „apa, hívd fel kicsi lányomat”
és tervezted az ötvenkét rézkarcot a Jelenések Könyve rajzait
különféle fájdalom után alszol
és nem kellett lefogni a szemed
milyen fehéren és milyen nyugodtan

dcS

Dávid Attila sírjánál

Az erdélyi magyarörmény apától és lengyel anyától származó Dávid Attila temetését két intézmény tisztelte meg, saját halottjának tartva az elhunytat: a Miskolci Nemzeti Színház, amelynek sok év óta megbecsült díszlettervezője, valamint a Budavári Lengyel Kisebbségi Önkormányzat, amelynek 1998 óta képviselője volt. Ezúttal az Országos (egyúttal a Budavári) Lengyel Kisebbségi Önkormányzat elnökének, *Sutarski Konrádnak* lengyelül elmondott búcsúztató beszédét közöljük (kis rövidítéssel, fordításban):

Hadd hangozzék el ennél a sírnál - a magyar mellett - lengyel szó is. Hiszen akitől most búcsúzunk, annak két hazája volt. Az egyik, amelyik ott a távolban életet adott és a másik, amelyik itt most gondosan, örökre betakarja.

/.../

Dávid Attila különleges tehetség volt. Velünk, a magyarországi lengyel közösséggel, fárasztó, dolgozó napjainak csak egy kis részét tölthette: mint a Magyarországi Lengyelek Alkotó Fórumának tagja, valamint a Budavári Lengyel Kisebbségi Önkormányzat képviselője - mindig jóindulatú, készséges és ugyanakkor csendes volt, gondolataiba mélyedt. Nem lehettünk nap mint nap tanúi az egyre fényesebben felfelé ívelő díszlettervezői és festői karriernek. Kérem, képzeljék el: rövid kilenc-tíz év alatt majdnem száz színpadi dekorációját valósították meg számos színházban a mai Magyarország területén, valamint Erdélyben, de Olaszországban is, ahol Rómában szerezte meg - a budapesti mellé - második képzőművészeti diplomáját. Dávid a fiatal nemzedék legszívesebben és leggyakrabban alkalmazott színházművészeinek egyike volt Magyarországon, aki a pihenés, az új lélegzetvétel pillanataiban újabb és újabb, szép és látomásokkal teli festményeket, valamint grafikákat alkotott, amelyek két évvel ezelőtt (díszlet-makettekkel, színpadi víziókkal együtt) elbűvölték Varsót és Krakkót, az egyik legkiválóbb lengyel művész, József Szajna által bemutatott kiállításon.

Mi, az itteni lengyel közösség megtekinthettük, megkaphattuk Dávid Attila egyik különös grafikáját, amelyet nekünk alkotott: a Fővárosi Lengyel Kisebbségi Önkormányzat által 2000-ben kiadott magyar költészeti antológia lengyel nyelvű borítójának tervét: hullámozó (piros-fehér-zöld) drapéria, amely talán a legszebb és legeredetibb magyar zászló, amelyet emberi szem láthatott.

/.../

Ha másik, gazdagabb országban élt volna, bőségben úszott volna, de a világ olyan részében született és élt, ahol - a második, borzasztó világháború óta - a tisztességes anyagi lét máig a társadalom mindössze kis részének privilégiuma, míg a többiek csak tengetik életüket.

Meddig képes egy érzékeny művész viselni a sors viszontagságait, ha azok már a családi élet legbensőbb alapjait rázzák meg? Nem ezek a külső feltételek, ez a hideg, számító, az egyéni étellel nem számoló, nagy konfliktusoktól és mesterséges feszültségektől terhes, gazdasági és politikai huzakodások által irányított világ együttesen vezetett-e hirtelen a halálos betegséghez?

Most, itt bele kell törödnünk Dávid Attila távozásába, nem szabad azonban elfelednünk, hogy ugyanígy másokkal, akár fiatalokkal - nála talán kevésbé tehetségesekkel is - megtörténhet, hogy el kell búcsúztatnia őket valakiknek, valahol. Hiszen a külvilág túl könyörtelen, közömbösségében és egoizmusában túl

kegyetlen az olyan érzékeny és érző emberek számára, mint Attila. Ezért ezzel a világgal mindannyiunknak, akik még megmaradtunk, tovább kell harcolnunk; és éppen ez a küzdelem emlékeztessen bennünket Attilára és a szépségre, amit maga után hagyott.

Végül is azt kívánom Neked, Attila - a Budavári Lengyel Kisebbségi Önkormányzat nevében, amely saját halottjának tekint, illetve az Országos Lengyel Önkormányzat nevében, de gondolom, az egész magyarországi lengyel közösség nevében is - nyugodj békében magyar földön, amely betakar; koporsódban, amelyen legalább egy arasznyi fehér-piros lengyel szalag hever, ha már egy maroknyi lengyel föld nincs a kezünk ügyében.

Budapest, 2002 augusztus 1.

Sutarski Konrád

* * *

Megmaradásunk záloga a szó avagy ***Gondolataim 3 szíveslátás kapcsán***

A napokban Erdélyországban jártunk. A honismereti-barangoló túra célja az erdélyi örmény és a székely-szász kulturális emlékek felfedezése és megismerése volt.

Pazar programot szerveztek számunkra. Erről a későbbiekben részletes beszámolót kapnak a tisztelt olvasók. Bennem 3 szíveslátás indított el egy gondolatsort, amit most szeretnék megosztani Önökkel.

Egésznapos székelyvassági kirándulás után este szíveslátásra invitáltak bennünket Zetelekán.

A Furulyás Kisegyüttes új műsorát kívánták nekünk bemutatni. Vacsora után *Sándor Olga* szép kertjében kenyérsütés és kürtöskalács sütés következett. A szép környezet és a finom illatok mellé szellemi táplálékot is kaptunk. Zetelaka ifjú nemzedéke (5 kislány és 4 fiú, tanárnőjük vezetésével) székely népviseletben magyar népdalokat adott elő furulyán és énekelve. Tiszta arcú, szép gyermekek, átmelegedett a szívünk, lelkünk, ahogy néztük és hallgattuk őket. Egy 10 éves forma székely legényke középre állt, meghajtottta magát és csengő hangon elszavalta a Szózatot:

"Hazádnak rendületlenül légy híve ó magyar,"

.. "a nagy világon e kívül nincsen számodra hely"...

A verset kifogástalan hangsúlyozással adta elő. Értette és érezte a költő üzenetét. Az anyaországból érkezett vendégeket megérintette a hazaszeretet őszinte megnyilvánulása az ősi székely földön. A kislegény arca kipirult, szeme izzott és arra gondoltam, hogy amíg ilyen ifjak teremnek Erdélyben, addig a magyar szó élni fog.

A következő szíveslátásunk a hétfalusi csángóknál, Bácsfaluban volt. Meglepetésnek szánta erdélyi vezetőnk, *Szarka Gyuri* bácsi. Nos, a meglepetés óriási volt, amikor kinyílt előttünk a vendéglátó család kerítésének ajtaja, egy csodálatos élőkép tárult elénk. Csángó népviseletben szép fiatal leányok álltak a virágos kertben, kezükben tálcán a vendégváró palacsinta és kis pohárkákban finom körtepalinka, a fiatal emberek muzsikával-énekszóval „festették” alá az élőképet. Hatalmas tapsal köszöntük meg a látványt. Az est „háziasszonya” (a falu tanítónője) az ősi csángó népviseletben a honfoglaláskori fejedelem nagyaszonnyal varázsolta a lelki szemeim elé. Méltóságos arca, termete, díszes öltözéke harmonizált az általa elmondottakkal. Ízes, tiszta, választékos magyar nyelven beszélt és én arra gondoltam, hogy amíg ilyen tanítók nevelik az ifjúságot Erdélyben, addig a magyar szó élni fog.

A harmadik szíveslátásunk színhelye Nagyváradon a „*Kiss Stúdió*” színház volt. Ez az egyetlen magyar nyelvű magánszínház Romániában. *Kiss Török Ildikó* és *Varga Vilmos* pódium műsorában dalban-versben-prózában hallhattuk a magyar irodalom „halhatatlanjainak” örökérvényű, szépséges szövegeit. Kiss Török Ildikó szuggesztív egyéniség. Atmoszférája van, lebilincseli a hallgatóságot. Lélegzetvisszafojtva hallgattuk Sütő András: Maradj velünk” c. írását, Tollas Tibor „Szegedi balladáját”, Kányádi Sándor „Vannak vidékek” c. megzenésített versét. A Kiss Stúdiót működtető művész házaspár évek óta bizonyítja, hogy „lehetetlen körülmények között is lehet lehetőséget találni” arra, hogy vállaljanak és véghezvigyenek nemes célokat. A szép magyar szó a lélek gyógyszere a nehéz időkben. A szép gondolatok közvetítése nagy művészi alázatot követel, erre csak a legnagyobb színészegek képesek. Kiss Török Ildikót hallgatva arra gondoltam, hogy amíg ilyen színésznők lépnek pódiumra Erdélyben, addig a magyar szó élni fog.